

Finlandsbrev

Lärohandledning

En del av Landstinget Sörmland

En del av
Landstinget Sörmland

Box 314
611 26 Nyköping
Tel 0155 24 57 00
Fax 0155-28 55 42

Bokning 0155-24 57 02
E-post info.museet@dll.se

www.sorlandsmuseum.se

Till läraren

Studielådan Finlandsbrev, för högstadiet och gymnasieskolan, baserar sig på arkivmaterial. Grunden är ett urval av brev som skänkts till Sörmlands museum och som nu sparas i museets arkiv. Det är ett autentiskt källmaterial som berättar om andra världskriget ur en enskild familjs synvinkel.

Väskan innehåller dessutom föremål som tillsammans med breven ytterligare kan fördjupa bilden av tidsepoken och dess människoöden. Föremålen i Finlandsväskan är kopierade ur museets arkiv, köpta på loppmarknader och antikvariat eller hittade på vinden hos släktingar. När inget annat anges är föremålen original från tiden.

Under andra världskriget, åren 1939-1945, evakuerades ca 70 000 barn från Finland till Sverige på svenskt initiativ. Barnen, som var mellan 0 och 14 år gamla, kom till Sverige ensamma eller i syskongrupper och med adresslappar om halsen. I Sverige togs de om hand av släktingar, på barnhem eller i fosterfamiljer. Viljan att hjälpa barnen var stor och de flesta kom till bra hem.

Lisbeth Andersson bodde i Helsingfors tillsammans med sin make Eric och deras två barn Ulla-Christina och Kurt. En äldre släkting hade utvandrat från Sverige till Finland.

I Nyköping bodde Maj-Sofie Ahlstrand, en släkting till familjen i Finland. Maj-Sofie arbetade som hushållslärlarinna och bodde tillsammans med sin mor, Maria Ahlstrand.

När kriget drabbade Finland 1939 intensifierades brevväxlingen mellan släktingarna. Så småningom skickades Lisbeths barn till Sverige för att i säkerhet tas om hand av slakten i Nyköping.

Efter kriget återvände barnen till Helsingfors och gick klart skolan där. Den intensiva brevväxlingen mellan släktingarna upphörde, men kontakterna dem emellan har hållits vid liv. Kurt bor i Helsingfors än idag och besöker Nyköping ibland. Ulla-Christina bor i Tyskland. Båda har egna familjer.

**Tänk på att flera av föremålen är gamla och kräver varsam behandling.
Kontrollera att allt finns med i resväskan innan du lämnar den ifrån dig!**

Resväskans innehåll

LÄRARHANDLEDNING

MAPP MED BREV OCH FOTON

- 13 brev:
17/4-40, 3/11-40, 12/1-41, 29/12-42, 8/2-44, 5/4-44, 26/4-44, 17/10-44, 4/12-44, 18/12-44, 25/1-45, 1/4-45, Nyårsdagen -49
- Brevkort med foto av barnen Kurt och Ulla-Christina
- Foto av Sven
- Släktträd

SKRIVBÖCKER:

- Finlandssändningar 1940-1945
- Arbetsbeskrivning på stickade plagg, 1940-tal
- Så här gjorde vi. En bok att samla idéer och erfarenheter i.

URKLIPP:

- Bombningar av Helsingfors, Södermanlands Nyheter, 7-8 februari 1944
- Luftskyddsövning i Nyköping, Södermanlands Nyheter, 1 september 1941
- Bestämmelser rörande regleringen av handeln med ost, Södermanlands Nyheter, 1 september 1941
- Folklandskampen Sverige-Finland, Södermanlands Nyheter, 3, 5, 24 och 26 maj 1941+märke
- Kuvert med ransoneringskort och tidningsurklipp rörande dessa
- Tågtidtabell

TIDNINGAR

- Filmjournalen
- Veckotidning
- Galoscher och ytterskor, katalog från Tretorn. Helsingborg 1944

BÖCKER

- Finland, landet som kämpade. *Stockholm 1940*
- Matsedelsförslag. *Nyköping 1941*
- Kostråd i ransoneringstid, *Stina Billing. Bokförlaget Magenta, Stockholm 1941*
- Modern bakning. Marabous handbok i bakpulverbak. *Göteborg 1945*
- 900 verkligt goda och nyttiga råd och rön för hemmet till hjälp i varje brydsam situation. *Birgins förlag, Stockholm, 1943*
- Fänrik Ståls sägner, *Johan Ludvig Runeberg. Söderström & C:o förlagsaktiebolag, Helsingfors 1944*
- När jag blir stor. Bilderbok för barn. A. – B. *Algas konst- och bokförlag, Stockholm 1944*
- Buam-bu. Trollet som inte fanns, *Vera Källbom. Rabén & Sjögren, Stockholm 1945*
- Nalleresan, *Solveig von Schoultz. Rabén & Sjögren, Stockholm 1983 (skriven 1944)*

KLÄDER

- Vit huvudduk
- Svart sorgflor
- Vit löskrage
- Underbyxor, korsett och silkesstrumpor
- Grå damklänning med jacka och grön hatt
- Flickklänning
- Pojkbyxor med skjorta
- Pampusher

PRYLAR

- Almanacka, 1944
- Stålpenna med läskapper
- Tvål
- Tvättmedel
- Karamellburk, CAP
- Julstrutar
- Handväska med börs, mynt och sedlar
- Sockerpåse, bakpulverbuk och vaniljsockerbuk

CD

- Minnesboxen 1940 Musiken, händelserna, företeelserna, stämningen
- Minnesboxen 1942 Musiken, händelserna, företeelserna, stämningen

**Tänk på att flera av föremålen är gamla och kräver varsam behandling.
Kontrollera att allt finns med i resväskan innan du lämnar den ifrån dig!**

Helsingfors 17. 4. 1940

Kära rara Maj-Sofi

Äntligen har jag en ledig stund och kan sätta mig ned och i lugn och ro skriva och tacka Dig och tant Majken för min och barnens vistelse i Nyköping. Resan hem gick bra, men på grund av ishinder blevo vi något försenade, så båten kom till Åbo natten till lördag kl. 2. Barnen sovo men jag måste vara uppe på däck och se det lilla man nu kunde se mitt i natten. En kaj med mörka magasinlängor, lyftkranar och dylikt, och upplyst av ett par bleka lyktor. En polis som stod och tittade, två arbetare som med långa stötar sköto bort isflak från kajen ut i vattnet så att båten kunde lägga till. Men det var i alla fall ”hemma”, och det jag kände kan ej beskrivas. Så gick jag ned i min hytt, ty vi fingo ej gå iland på natten, men följande morgon kl. 6 kom passgranskningsmyndigheterna ombord, och så fördes bagaget i land **1** När jag sen stod färdig att gå ned för landgången, såg jag Acko och Nisse W stå och vinka. Det kändes lugnt och skönt att se dem där. Tåget till Helsingfors blev emellertid två timmar försenat, så jag kom till Helsingfors kl. 3. Min brors jordfästning var kl. 1/2 2. Men jag skickade hem barnen med Dadda som var nere och mötte, och tog själv bil till Sandudds kapell. Jag kom fram just då Åkes kista bars ut, och fick intaga min plats vid mammas sida. Stackars mamma, hon var så slut och så förtvivlad. Eric och jag nästan bar henne till graven. Det var tunga steg att vandra den första dagen i hemlandet, efter den enkla vita kistan insvept i den blåvita flaggan med finska vapnet. Fem stupade begrovos på samma gång. Fortfarande kan man ej fatta att man aldrig skall se dem igen. Bertils, min svägers stoft har nu hämtats hit och han skall begravas i fredag den 19. i hjältegraven, där min bror också vilar. Vi ha ju våra egna familjegravar, men både min svägerska och min syster tyckte att det är rätt att våra pojkar få vila vid sidan av sina kamrater i den gemensamma graven, de ha stått sida vid sida och kämpat för en gemensam sak **2**.

Men så som världen ser ut nu skall vi ej beklaga dem som stupat, de äro långt bortom hat och strid, dem kan inget ont mera nå. Kanske ha de besparats än värre öden. Vi här följa med djupt medlidande händelserna i nordn. Det är hårda stormar som gå fram, och vad som sker nu är fasansfullt. Ingenstans får människor leva i fred och arbeta, vilja de inte strid tvingas de till det. Det är som om onda andar regerade världen. Mätte nu åtminstone ni besparas krigets fasor **3**.

Här hemma börjar det återgå till vardagens arbete. Jag har för min del haft mycket att göra, min lilla jungfru kom ej tillbaka, hon skrev att något hänt som gjorde det omöjligt. Nu i dag fick jag i alla fall en ny, en liten karelska, vars hem låg vid Systerbäck, som före kriget var gränsflod mellan oss och Sovjet. Nu är det ryskt, flickans föräldrar äro i Heinola **4** Innan hon nu kom hade jag i alla fall så fullt upp att göra att jag inte hann sitta annat än vid måltiderna **5**, våningen är stor och barnen ta sin tid och så var allt så förfärligt smutsigt och dammigt. Fönstren var fullkomligt ogenomskinliga och golven kan ej beskrivas. Nu börjar det bli rent i alla fall, och när jag fått hjälp går det bra **6**.

Tant Karin och Sven **7** bo nu hemma hos sig igen, men vi råkas mest alla dagar. Det är trots allt underbart att vara hemma, att gå de kända gatorna och se bekanta ansikten dyka upp ur vimlet. Mycket sorgklädda människor ser man, unga och gamla, nästan alla man råkar ha någon egen eller vän som aldrig kom tillbaka ”där någonstans ifrån” **8**.

Axel har telefonerat ett par gånger, han blir nog inte permitterad på länge än, men han lever i alla fall och mår bra **9**.

Mat ha vi nog, en del förnödenheter är dock svåra att få. Smör får vi dock utan kort, men vi få köpa blott begränsade mängder i gången. Jag är dock välförsedd tack vare allas er stora givmildhet. Tullen här i Finland var så hygglig att jag ej behövde öppna lådorna ens. Osten gör sitt segertåg, jag har delat med mig åt alla och de tacka så mycket **10**.

Ja kära Maj-Sofi, så är jag hemma i mitt land igen, och mitt hem är oskadat och mycket har jag att vara tacksam för i alla fall, fastän saknaden efter dem som stupat är tung och svår. I alla fall får det lov att gå igen, livet måste levas vidare och vi måste vara starka och försöka hjälpas åt att hålla modet uppe. Tack kära kära Du och tack tant Majken och Folke för att ni var så goda och rara mot oss. Jag skall aldrig i livet glömma det.

Eric ber hälsa och han tackar genom mig så varmt. Barnen må bra, de sover i sina bäddar och ha det bra. Ännu "sjunger" de väldigt mycket när de tala, till stor munterhet för alla som hör dem.

Må gott, måtte allt gå er väl. Skriv till mig någon gång **11**. Låt oss inte tappa kontakten med varandra. Varmaste hälsningar från oss alla.

Lisbeth

Hälsa Tant Agnes och farbror Anders så varmt. Likaså fru Berglind och fru Malmberg.

forts på nästa sida

- 1 **Resväska**
- 2 **Bok: Finland, landet som kämpade.**
Den första sammanfattande skildringen i ord och bild av det finska kriget 1939-40. 1940. Såldes i Sverige till förmån för de stupades familjer i Finland.

Det finska vinterkriget började den 30 november 1939 då Sovjetunionen anföll Finland och pågick till den 13 mars 1941. Finländarna försvarade sitt land, men förlorade till sist ca 10 % av sin landyta (Karelen). 22 000 soldater stupade och ca 1/2 miljon människor förlorade sina hem.
Mer information finns på <http://terve.rossi.se/>
På www.ur.se/ramp/historia3/finland.php finns fakta om vinterkriget samt om hur Sverige förhöll sig till Finlands krig.
- 3 **CD Minnesboxen 1940 Musiken, händelserna, företeelserna, stämningen...**
Radiosändningar från Sveriges radio. Hör bl a ett direktreferat från vinterkriget (spår 2) och en uppmaning till en svensk hjälpinsats: "Finlands sak är vår!" (spår 13). Hör även en uppmaning att sticka värmande plagg till soldaterna (spår 5).
- 4 **Vit huvudduk** för jungfru/hembiträde
- 5 **Bok: Matsedelsförslag.** 1941
Kopia. Originalen har tillhört Maj-Sofie Ahlstrand och finns idag i Sörmlands museums samlingar.
- 6 **Bok: 900 verkligt goda och nyttiga råd och rön för hemmet till hjälp i varje brydsam situation.** 1943
Här finns bl a kapitlet "Matmor och hembiträde" som behandlar deras arbets-situation i hemmet.
- 7 **Släktträd** över familjens närmsta släkt.
- 8 **Svart sorgflor.**
Fästes vid hatt och hängde ned över ansiktet vid begravning av anhörig. Efter begravningen fästes floret upp på hatten så att ansiktet blev synligt igen. Under hela sorgeåret bars mörka kläder.
- 9 **Bok: Arbetsbeskrivning på stickade plagg.** 1940-tal.
Axel (bror till Lisbeths man Eric) är soldat i kriget och antas därför inte få permis-sion på länge.
Folket i Finland såväl som i Sverige uppmanades att sticka till soldaterna, bla militärstrumpor, hjälmskydd och gevärsvantar. I skrivboken finns bl a dessa stickbeskrivningar samlade.
Kopia. Originalen finns i Sörmlands museums samlingar.
- 10 **Tidningsurklipp: Bestämmelser rörande reglering av handeln med ost.**
Södermanlands Nyheter, 1 september 1941.
Kopia. Originalen finns i Sörmlands museums samlingar.
- 11 **Stål-penna och läskapper.**
Pennan doppades i bläck innan man skrev med den. Efteråt sögs överflödigt bläck upp med läskapper. Har ni bläck kan ni prova att skriva med pennan.

Helsingfors 3/11-40.

Kära snälla Maj-Sofi

Tusen och åter tusen tack för äpplena, de kom till Helsingfors måndag morgon, men vi måste lämna in licensansökan för att få dem. Ett par dagar gick vi i spänning och trodde att vi skulle vägras licens, då det var så mycket av det goda. Men de var hyggliga nog att låta oss få in alltsammans och du må tro det var som julafton när äpplena på torsdag eftermiddag kom hem. Barnen stod och stirrade och frågade om de verkligen fick äta av dem och både Eric och jag var som barn på julafton. Jag åt två äpplen redan samma kväll, det var så underbart gott så du kan inte tänka dig. Anne-Marie var hos mig samma eftermiddag så hon kunde få en stor påse hem till barnen. Till Acko skall vi skicka förstås, och att tant Karin och Sven och moster Inez fått av dem är ju klart. Och till min svägerska och barnen förde jag strax på fredag äpplen så ock till mamma och pappa, som inte trodde sina ögon.

Allt det här låter förstås överdrivet i dina öron, men om du tänker dig att vi ej smakat frukt sen vi for ifrån Sverige, och alla våra egna inte fått en enda smula sen kriget, förstår du kanske att vi kände oss halft berusade av bara tanken på att få bita i ett härligt saftigt äpple. Jag önskar jag kunde säga tack på det rätta sättet, men det blir bara det enkla lilla ordet, tack ni kära, goda vänner som sände oss denna oskattbara gåva. Om ni hade kunnat se allas ögon lysa, både hos stora och små, så hade båda du och tant Majken förstått hur storartad vi tycka att er godhet var.

Mätte det någon gång i världen igen bli sådana tider att vi kan återgälda en liten del helst av all er vänlighet. Att vi är tacksamma hoppas jag du förstår. Annars hörde jag just att det kommer att taga 10 år innan fruktbeståndet är uppe i samma nivå som år 1939 **12**. Men tar bara dessa fasansfulla krig slut kan vi väl alltid få utifrån något. Läget för oss blir värre, vi ha ju kläderna på kort också nu **13** det är nödvändigt att inskränka sina behov till det yttersta för att spara då råmaterialet tryter och ingenting nytt är att vänta **14**. Tvål och tvättmedel äro också ransonerade och ransonerna ytterst små, 250 gr. tvål per person till årets slut, räknat från första veckan i oktober. I dessa 250 gr. ingå all slags tvål **15**, tvättmedel **16**, rakcreme, allt. Hur det skall bli efter nyår vet vi ej. Finnarnas berömda renlighet går all världens väg då, ty $\frac{1}{4}$ kg tvål räcker ej ens till disk under två månader, så skall man ännu ha toiletttvål, tvättmedel, eller om man låter tvätta ute, ge sin kupong till tvättinrättningen, och för den enda kupongen får man bara 17 kg tvätt rengjord. Men det måste väl genomlevas det också. Klädkuponger ha vi 150 per år, av vilka vi få använda 75 st. under tiden 15 oktober - 1 maj. Om jag säger att en vinterkappa eller paletå betyder 45 kuponger och en klänning 20, så förstår du att det inte kan bli tal om några nyanskaffningar av större plagg. Underkläder äro 10 poäng eller kuponger för damer, då får man en omgång **17**, skor äro 6 poäng, strumpor 5 **18** o.s.v. Det är inte min mening att beklaga mig, personligen reder vi oss här bra, ty vi ha alla vinterkappor, barnen fick nya vinterkappor för en månad sedan, och vi ha försett oss med vad vi nu behöva, men knepigt blir det i längden när allt gammalt är utslitet **19**. Dock skall vi hoppas att tiderna blir bättre, någon gång måste det ju bli bättre **20**.

forts på nästa sida

I går var Anne-Marie och Lauri, tant Karin, Sven, Inez och Axel här på en enkel middag och som dessert hade vi färsk frukt, fina åkerö glasäpplen och vi njöto så. Axel var inrest över veckoslutet, han har annars varit mycket sällan här i höst. Bra mår han och nu skall jag samtidigt framföra hans tack för paketet i vintras. Han har fått det för kollosalt länge sen, redan under kriget, men trots upprepade frågor av mig om han skrivit och tackat, har han ej kommit sig för att göra det. Jag gör det här i hans ställe och kan försäkra att det var välkommet.

Snart har ett helt år gått sen kriget bröt ut, mycket har hänt ute i världen sen dess, mycket också här hemma hos oss. Vi lida inte nöd, vi försöka spänna oss till det yttersta för att få livet in i normala gängor igen, men det är svårt för vårt lilla fattiga land och vi bäva för hur det skall gå med oss om detta fortsätter länge. Måtte människorna taga sitt förnuft tillfång och göra slut på kriget. Annars kan vi ej hålla ut, avskurna från yttervärlden, med inflationens spöke lurande på oss. Måtte Gud bevara oss alla och väcka människornas bättre instinkter till liv.

Jag ber dig hälsa alla släktingarna så mycket, krama tant Majken och tacka för äpplena och säg att jag önskar jag kunde visa min tacksamhet på något sätt. Skriv snart och må gott, hälsa Folke också och själv får du stora famnen från din

tacksamma Lisbeth

Hälsa också fru Malmberg och fru Berglind och säg henne att i jul skall jag tända på ljusen som hon gav mig då jag for hem, jag har sparat dem och väl var det, ty nu finns inte ljus att få för pengar mera här. Än en gång tack rara Maj-Sofi. Eric och barnen instämna.

12 CD Minnesboxen 1942 Musiken, händelserna, företeelserna, stämningen...

Radiosändningar från Sveriges radio. Hör om den svenska insamlingen av äppelkärnor till Finland (spår 7). Under en kall vinter frös äppelträden i Finland och slutade bära frukt. Skolklasser och privatpersoner samlade in 10 miljoner kärnor som skickades till Finland.

Hör också om ett nytt hjälpprogram som startade med mottot "Rädda ett barns liv - ett finskt barn i varje hem" (spår 6), samt en debatt om 1942 års nya tiokronorssedel (spår 14).

13 Ransoneringskort och tidningsurklipp rörande dessa

Även i Sverige var många varor ransonerade, exempelvis tvätt- och rengöringsmedel, mjöl och bröd, matfett och socker, kött och fläsk, gryn och ärtor, kaffe och te, textilvaror och skor.

Kopior. Originalen finns i Sörmlands museums samlingar.

14 Vit löskrage

Ett sätt att spara var att använda den blus man hade så länge det bara gick.

En löskrage användes för att variera och piffa upp den.

15 Tvål

Tillverkad på fabriken Sunlight AB i Nyköping.

Kopia. Originalen finns i Sörmlands museums samlingar.

16 Tvättmedel

Tillverkat på fabriken Sunlight AB i Nyköping.

17 Underbyxor och korsett

18 Silkesstrumpor

19 Grå damklänning med jacka och grön hatt.

Klänningen och jackan bars över en vit blus.

20 Veckotidningar

Här finns modereportage som visar det senaste klädmodet från tiden.

Tidningarna gav också tips på hur man kunde sy om och variera sina gamla kläder.

Helsingfors 12 / 1. 41

Kära tant Majken och Maj-Sofi.

Så mycket och så ofta har jag tänkt på er och tänkt skriva till er, men det har ej blivit av. Ens tankar gå och komma och man kan inte riktigt koncentrera sig på det man borde göra. Nu har jag i alla fall tagit mig själv i kragen och nu blir det äntligen ett brev. Ända sen Erics död har jag bott hos tant Karin och Sven, utom julveckan då vi alla bodde hemma i vår våning, tant Karin, Axel, Sven, barnen och jag samt Dadda och min jungfru. Men så blev Sven sjuk dagen före nyårsaftonen, han låg en vecka hemma i feber med hosta, och så kom han till sjukhuset där han fortfarande ligger. Det var lungkatarr, han är dock mycket bättre nu och feberfri och torde få komma hem instundande vecka. Under tiden har barnen och jag bott hos tant Karin igen, vi bo ju så nära varandra, bara ett kvarter ifrån, så jag går uppe i våningen hos oss och ser till allt varje dag. Ännu vet jag ej bestämt hur jag kommer att ordna för mig, men jag har hopp om att få arbete snart, och då skall jag, beroende på den lön jag kan få, antingen hyra mig en liten bostad i närheten här eller helt och hållet flytta hit till tant Karin. Hur det nu blir får vi se då jag först lyckats få ett arbete. Barnen ha varit friska, utom att Kurts exem nu sedan julen varit en smula värre än vanligt, men det blir väl bra igen. Ulla-Christinas skola börjar i morgon, hela jullovet har hon sportat, åkt skridsko (julklapsskridskorna) och skidat och varit ute mest hela dagarna.

Det är tomt och tyst hemma i vår våning, varje gång jag kommer upp dit tittar jag mot Erics stol men den är så tom. Det är som om jag väntade att han skulle sitta där och bittert känns det när han är borta. Doktorn sade att hans hjärta var fullkomligt slut, han hade ett mycket egendomligt hjärtfel, mellan högra och vänstra hjärtkamrarna fanns det ett fingerstort hål där blodet drevs in och ut mellan hjärthelvorna vid varje pulslag. Professor Ehrnroth, som undersökte hjärtat efter Erics död, sade att han inte skulle ha trott att en människa kunde leva med ett sådant hjärta. Han sade också att Eric måste ha varit mycket sjuk, men det visste vi ej om, ty Eric klagade aldrig och behärskade sig till det yttersta för att ej oroa oss. Tre dagar före sin död deltog han i skyddskårens propaganda marsch, där de skulle marschera eller gå 15 km. och därefter springa 200 meter i mål **21**. Eric och Sven deltog båda men Eric var nog medtagen efteråt, ty då skyddskåristerna sedan gingo i badstugan, svimmade han, men fick av en tillstådesvarande sanitär en kamferinjektion. Samma dag hade vi Anne-Marie och Lauri von Hellens på middag vi firade Kurts födelsedag, han fyllde fem år. Eric såg en smula blek ut men mot kvällen blev han kry igen. Dock måste denna marsch ha tagit oerhört på honom. Tre dagar senare skulle han resa till Åbo men reste inte i alla fall, han gick ut på kvällen och på hemvägen blev han sittande i hissen. Hans stackars hjärta var slut och så fick jag då veta av främmande människor att han var död. Och nu är jag ensam med barnen, som mistat den bästa, godaste och kärleksfullaste far i världen. Eric dyrkade barnen, han älskade dem så gränslöst. Men allt det där förstår nog tant Majken hur det känns, hur man tycker att man inte skall orka igenom det. Men det går i alla fall när det måste gå. Och den stora sorg vi alla i detta land ha att bära, sorgen över vårt förlorade Karelen, sorgen över alla dessa tusen och åter tusentals stupade, hundratusendetals hemlösa, den sorgen gör att vars och ens personliga sorger synas mindre. Svåra äro tiderna för oss, och Gud allena vet när det blir bättre **22**.

Med maten är det si och så, köttet är ransonerat, men det finns inget kött alls att få ens på kort nu, här i Helsingfors åtminstone. Alla andra ransoner äro ju också rätt knappa, men med stor sparsamhet får man dem att räcka till i alla fall **23**, men bröd har vi åtminstone i vår familj tillräckligt, ty barnen äro inte särskilt brödätande. Näja, alla dessa svårigheter måste ju någon gång taga slut. Och

man får ju inte kasta yxan i sjön heller, och speciellt för barnens skull måste jag hålla mig uppe, ryggen rak och upp med huvudet och någon råd blir det väl.

Acko är för närvarande här, han reste hem till Åbo över jul men är nu tillbaka för att ordna med firman. Han bor ute i Grankulla hos Anne-Marie, men reser in med tåget varje morgon. Tant Karin har varit frisk, men är förstås nere och sorgen över Erics död. Att barnen dock äro en tröst förstår ni, och de äro glada och sorglösa, de förstå inte hur grymt ödet slog då deras älskade Paps togs ifrån dem. Och Gud ske lov att de inte förstå. Tids nog börjar deras bekymmer. Mina föräldrar ha också varit friska, men att under ett år, ja kortare tid, mista sin enda son och sina båda svärsöner har nog gjort mamma tio år äldre. Hon är nog slut fastän hon ingenting säger, men man ser att hon lider med sina barn och sin sonhustru. Alla tre, min bror, min svåger och Eric voro lika gamla, bara 35 år. Det är så att man frågar sig varför en familj skall hemsökas så.

Det blev inget glatt brev, men än så länge är det svårt att tänka på annat än det som hände oss nu. Skriver nog igen och hoppas att det kan bli ett gladare brev. Varmaste hälsningar till er alla. Skriv någongång.

Er tillgivna Lisbeth

21 Tidningsurklipp och märke från Folklandskampen Sverige-Finland 1941 Södermanlands Nyheter, 3, 5, 24 och 26 maj 1941

I Finland arrangerades Skyddskårens propagandamarsch.

Även i Sverige arrangerades propagandamarscher och tävlingar till förmån för soldaterna. Folklandskampen 1941 var en gångtävling mellan Sverige och Finland som pågick mellan den 4 och 25 maj. Herrar gick 15 km på maximitiden 2 timmar och 10 minuter, damer och ungdomar gick 10 km på max 1 timme och 40 minuter. Vinnare blev det land som under tidsperioden redovisade största antalet deltagare som kvalificerat sig för märket. I den svenska propagandan framställdes Folklandskampen som ett sätt att visa folkstyrka och försvarsvilja, men också som ett sätt att hylla Finlands folk som kämpat tappert för sitt land. Sverige redovisade ca 1 miljon deltagare (17% av befolkningen). Finland redovisade ca 1,5 miljon deltagare (40% av befolkningen) och vann därmed.

Tidningsurklippen är kopior. Artiklarna finns på microfilm i Södermanlands Nyheterers arkiv.

- 22** Det finska vinterkriget började den 30 november 1939, då Sovjetunionen anföll Finland, och pågick till den 13 mars 1941. Finländarna försvarade sitt land, men förlorade till sist ca 10 % av sin landyta (Karelen). 22 000 soldater stupade och ca 1/2 miljon människor förlorade sina hem.
Mer information finns på <http://terve.rossi.se/>
På www.ur.se/ramp/historia3/finland.php finns fakta om vinterkriget samt om hur Sverige förhöll sig till Finlands krig.

23 Bok: Kostråd i ransoneringstid, Stina Billing, Stockholm 1941

Helsingfors 29 december 1942

Käraste Maj-Sofi.

Jag bifogar här ett brev till barnen 24, jämte ett brev som Sven skrivit till dem och som jag fick efter hans död. Vill du vara så snäll och sitta med barnen medan de läsa båda breven, och försök trösta dem så gott du kan, ty jag tänker budskapet om deras älskade Svens bortgång blir svårt för dem att fatta. Vi ha nu fått de närmare detaljerna, han stupade i patrullstrid mot ryssarna i ödemarkerna i norr. Skottet träffade i bakhuvudet och döden var ögonblicklig, vilket vi är tacksamma för. Då visste han intet på förhand och döden var smärtfri 25. Han sov så gott då vi i går var och tog avsked av honom. I lördag, den 2/1 sker jordfästningen. Urnan med hans stoft gravlägges sedan i samma grav där Eric vilar.

Ingen förstår varför allt detta sker, kanske blir det en dag klart för oss, men vi få vandra många tunga steg innan den dagen är här. Tant Karin besitter en styrka som är otrolig, det är hon som tröstar dem, som komma för att trösta henne. Och han var dock hennes yngsta och käraste barn. För mig är förlusten av Sven stor, han har i alla de år jag känt honom varit som barn i huset hos oss och under de senaste åren min allra bästa vän, som hjälpt mig över så många svåra stunder. Vi kunna icke klaga eller knota, det är för oss en plikt att stå raka och taga emot slagen utan att falla samman. Han var en god och tapper soldat vår Sven och "ej med klagan skall hans minne firas". Men det är gränslöst tungt.

Jullådan kom fram i gott skick och vi ha ätit gemensamt av innehållet. Stor tack för allt ni sände och allra varmast för barnens foton 26. De äro så levande att man bara väntar att de skall tala till en, då man ser på fotot. Mormor och Farmor, samt Inez och Dadda tacka hjärtligt, Axel får sitt kort när han nu kommer hem till Svens begravning. Det kortet som var ämnat åt Sven behåller jag. Detta gamla år, så rikt på lidande och död och smärta, tar snart slut. Give den gode Guden att det nya året i sitt sköte skulle bära frid på jorden, en varaktig, rättvis fred, att vi få den trygghet för vilken Sven och alla hans kamrater som stupat, givit sina unga liv för. Det är en stor död att dö för ett älskat, pinat, blödande fosterland, men livet skulle väl för honom ännu haft mycket av glädje och lycka att bjuda.

Mina käraste nyårsönsknningar till er alla, alla.

Din tillgivna Lisbeth

- 24 Lisbeths barn, Ulla-Christina och Kurt, är nu i Sverige som krigsbarn hos sina släktingar. Under år 1942 tog Sverige emot 25 000 barn från det krigshärdade Finland.

På <http://terve.rossi.se> finns omfattande information om de finska krigsbarnen.

På CD:n Minnesboxen 1940 finns ett inslag om hjälpprogrammet som då startade med mottot "Rädda ett barns liv - ett finskt barn i varje hem" (spår 6).

25 **Foto av Sven**

Sven var Curt och Ulla-Christinas farbror.

På baksidan av fotot står det skrivet: "Sven, 15/7 1942. Stupade i Pitkävaara i Lappland den 18 dec 1942, 24 år gammal." Sven var en av de 59 000 finska soldater som stupade i det s k fortsättningskriget, då Finland med hjälp av Tyskland försökte återta de områden som förlorats.

Kopia. Originalen finns i Sörmlands museums samlingar.

Fortsättningskriget pågick mellan 25 juni 1941 och 4 september 1944.

Mer information finns på <http://terve.rossi.se/>

På www.ur.se/ramp/historia3/finland.php finns fakta om fortsättningskriget samt om hur Sverige förhöll sig till Finlands krig.

Boktips: Okänd soldat, Väinö Linna. 1954

Om en kulspruteplutons öden under fortsättningskriget.

Filmtips: Okänd soldat.

Finland 1955. Regi: Edvin Laine. 169 minuter.

Finland 1985. Regi: Rauni Mollberg. 187 minuter.

Filmtips: Vägen till Rukajärvi.

Finland 1999. Regi: Olle Saarela. 122 minuter.

Filmen berättar om en cykelpatrull och dess öden under fortsättningskrigets första dagar.

Filmhandledning finns på www.koulukino.net

- 26 **Brevkort med foto av barnen**, Ulla-Christina och Kurt Andersson

Kortet är skickat till tant Anna i Sverige 21/3-43.

Kopia. Originalen finns i Sörmlands museums samlingar.

Helsingfors 8.2.44

Käraste Maj-Sofi.

Tusen tusen tack för lådan som kom fram i dag, välbehållen och med innehållet i prima skick. Och alldeles speciellt tack för karamellsorten på botten **27**, den sorten var extra välkommen speciellt nu, då man vakar mycket. Av tidningarna vet du att vi haft det ganska hemskt **28**, men Gud ske lov äro vi än så länge välbehållna alla, och sluppo undan med krossade fönsterrutor. Men det var en fasornas natt, det var 7 timmar i ett fullkomligt inferno. [REDACTED]

[REDACTED] **29** Gud var nådig mot oss denna gång också.

Vi sover nu på golvet i den mest skyddade kanten i mitt rum, och ha fört ned i källaren litet linnekläder, gångkläder och det silver jag har hemma (en stor del är i bankvalvet), på stolar har jag för barnen och mig ytterplagg färdigt. Vi sover fullt påklädda, det är inte angenämt men det är nödvändigt. När det lugnat sig något skall farmor, Dadda och barnen försöka få lägenhet till Ridasjärvi, där de var en tid i somras. Fast nu är rusningen stor så vi försöker vänta några dagar. Barnen voro storartade, varken gråt eller skräck, de satt snällt och lugnt hela natten och ryckte bara till vid de hårdaste dunsarna och skrällarna. Acko är fortfarande på Mäenala och torde knappast hem därifrån under dessa förhållanden.

– Ja Maj-Sofi, det är inte för roligt här just nu, men vi skall väl klara det ändå tänker jag, de av oss som överlever. Din, eller er skulle jag väl säga, låda beredde oss likasom större glädje än vanligt denna gång, då den kom mitt i all bedrövelse. Vi hade kaffebjudning med farmor Inez och Dadda som gäster i kväll (det är mulet ute än så länge och då är risken mindre). Vi njöto så av kakan. I morgon skall barnen gå till mormor, hon hämtar dem här, och får då också en smakbit för sig och morfar. Jag vill helst ej att barnen äro ensamma på dagarna nu och jag är ju tvungen att sköta mitt arbete trots allt.

I lördags, på Runebergsdagen **30**, sjöng en kör vid hans stod kl 1/2 7 på kvällen, de sjöngo först ”Ej med klagan skall ditt minne firas, ej likt den som går och snart skall glömmas”, och efter ytterligare några sånger sjöngo vi alla Vårt Land. Det var den mest gripande Runebergshögtid jag varit med om, när man sjöng med gråten svidande i halsen och vetande hur gränslöst osäkert allt är. Ingen vet om vi någonsin mera komma att uppleva en Runebergsdag.

Jag måste sluta nu och försöka få litet sömn för den händelse det blir källarsittning i natt.

Hälsa alla kära vänner och släktingar och varmaste tack och hälsningar sänder

Lisbeth.

(Lådans vikt bör vara 10 kg, då går det fint.)

27 **Karamellburk, CAP**

28 **Tidningsurklipp om bombningar av Helsingfors.**

Södermanlands Nyheter, 7-8 februari 1944

Tidningsurklipp om Luftskyddsövning i Nyköping.

Södermanlands Nyheter, 1 september 1941

Helsingfors drabbades under andra världskriget av omfattande sovjetiska bombanfall. Den 6:e, 16:e och 26:e februari 1944 utsattes staden för särskilt massiva bombanfall som pågick hela nätterna. Tack vare ett effektivt luftvärn klarade staden sig bra.

I Sveriges städer genomfördes under andra världskriget övningar i luftskydd. Tidningsurklipp är kopior. Artiklarna finns på microfilm i Södermanlands Nyheter arkiv.

29 Brevet har censurerats. Några rader har svärtats med kol och därmed blivit oläsliga. Varför texten har censurerats är okänt.

30 **Bok: Fänrik Ståls sägner**, Johan Ludvig Runeberg. 1944

Johan Ludvig Runeberg var en av Finlands mest berömda författare. Under andra världskriget fick boken Fänrik Ståls sägner, från mitten av 1800-talet, en renässans då många finska soldater t o m hade boken med sig vid fronten. Läs mer om Runeberg på www.runeberg.net

Hfors 5.4.44

Käraste Maj-Sofi.

Det stundar till påsk igen, även detta ofridens år 1944 **31**. Hur det blir här under helgen vet man ej men jag reser i alla händelser till landet i morgon, skärtorsdag. Och för med mig påskhälsningar till barnen, påskgåvor som de knappt kunnat drömma om. Jag menar innehållet i lådorna, jag fick dem igår och allt var i fint skick. Även tullen var på påskhumör, det blev inget bråk med något, varken kläder eller annat, bottensatsen i den större lådan såg de ej ens, de rotade överhuvud inte alls, bara öppnade locket och slog igen det och sade "Glad påsk då". Du må tro jag var häpen när jag plockade upp och kom till botten av lådan. Tusen tack för alltsamman, tacka alla som bidragit till dem och säg dem att om de skulle kunnat se mig igår så hade de inte trott att det var en stadgad kvinna i mogen ålder, så som jag skuttade omkring i min glädje. Barnen vet ingenting, det skall vara en överraskning för dem när jag far ut i morgon med alla läckerheterna. Bara de inte bli bombade i natt. (godsakerna menar jag) Vi hade varningslarm igår kväll (såsom ofta förr) och jag förde med allt gott jag fått, och likaså kläderna till källaren, där äro de kanske säkrare ändå, men som väl var blev det klarsignal om en halv timme.

Vädret är så ihållande vackert, tyvärr är man frestad att säga, ty klara soliga dagar betyder klara månljusa nätter, vilket inte är så roligt precis. Men snön smälter dock och trots vinande blåst och många grader kallt tror man, vågar man tro att värmen och våren skall komma. Kunde bara värmen även bryta det pansar av hat och ondska som lagt sig över världen. Men det ser ej så ut.

Jag har skrivit till Sjösa, eftersom Karin var så innerligt rar att hon bjöd barnen dit till sommaren. Jag ämnar låta dem gå i skolan här nu till slutet av april, början av maj, sedan få de fara till Sjösa, det blir en skön sommar för dem om Karin och Ruben vill taga emot dem. Barnen gläder sig så redan nu åt att få åka, och Karl-Axel är ju Kurts idol, så han är eld och lågor över resan.

Tacka nu Kära Maj-Sofie alla släktingar för deras vänlighet och särskilt Tant Agnes och farbror Anders. Hälsa och tacka faster Maria och Folke och mottag du själv en varm omfamning och tack för paketen. Kläderna var så välkomna, allt är ju oöverkomligt här numera **32**. Det är som att minnas en vacker saga när man tänker på allt man förr fick även här. Men blir det bara fred så kan man vänta hur länge som helst på det livets nödortf som nu är ouppnåeligt. Glad och God Påsk till er alla från

din tacksamma Lisbeth

Moster Inez firar påsken hos tant Elsa i Tammerfors. Hon reste redan i måndags, fick en hel vecka ledigt. Jag får stanna från torsdag e.m. till måndag kväll. Skönt.

31 Almanacka 1944

32 Barnkläder: Klänning och byxor med skjorta

Helsingfors 26/4-44

Kära Maj-Sofi.

Tack för brev och påskkort, och än en gång tack för lådan eller lådorna skulle jag väl säga. Jag gav Inez de varmare underkläderna och hon blev så glad och rörd. Då jag i ditt brev fick höra om att du även tänkt sända pampuscher **33**, var jag lika ledsen som du över att det ej gick för sig, ty mina är, efter 4 års flitigt bruk (under vilken tid de varit mina enda och även tjänstgjort som galoscher) så dåliga att de ej mera kunna lagas. De ha utstyrts med lappar både ovanpå och på sulor och klack, men då alla lappar äro surrogat så håller de ju ej. Men som tullen inte tillåter att man sänder dylika, så kan det ej hjälpas. Skofrågan är som jag tidigare nämnt vårt kanske svåraste klädproblem. Inte för att man får köpa tyg heller, men man kan ändra och slå ihop gammalt till användbart igen. Tack i alla fall för din goda vilja, kanske finns det någon annan gång en möjlighet till överskor **34**.

Barnens pass äro klara och jag har beställt flygplatser åt dem till den 22 maj, ty enligt bestämmelserna här få barn under 12 år ej resa ensamma med båt, ehuru jag först tänkt sända dem över Åbo med båt **35**. Jag skall meddela Ragnar och Elsa och be dem vara så snälla och möta barnen vid Bromma, Ragnar har ju möjlighet att komma in på flygfältet så de inte blir ensamma där. Säkert åtager sig även Ragnar och Elsa att föra dem till centralen och se till att de kommer på rätt tåg och säger till konduktören att han sköter om att de stiga ur vid rätt station. Huruvida de skola resa till Nyköping först och sedan till Sjösa, eller direkt till Sjösa får ni sedan komma överens om och meddela Elsa i telefon så hon vet. Hoppas nu att deras resa går bra och de inträffa på Sjösa i god ordning. Du förstår att jag är en smula ängslig för dem, ty trots att de borde vara rätt resvana vid detta laget äro de dock bara 11 och 8 år och skola första gången resa utomlands utan mig, eller någon vuxen person med. Jag skriver nog närmare om allt ännu, ni råka säkert barnen så snart de kommit till Sjösa, så få ni konstatera hur de vuxit. Hälsa alla anhöriga och vänner där, och främst tant Majken och Folke, och varmaste hälsningar till dig själv från

tillgivna vännen Lisbeth

- 33 Katalog: Tretorn, galoscher och ytterskor.** 1944
Pampuscher var en överdragssko av gummi som damer trädde på sina inneskor. Pampuscherna hade hög ihålig klack för att passa inneskorna perfekt. De fanns i olika varianter. Galoscher hade varken skaft eller klack.
- 34 Pampuscher**
- 35** Krigsbarnen reste med tåg, flyg eller båt.
Läs mer om transporterna på <http://terve.rossi.se>.

Helsingfors 17.10.44

Kära Maj-Sofi.

Du har säkert väntat på brev från mig i den så småningom aktuella frågan om barnens hemresa. Om du visste hur svårt det är att besluta något definitivt i denna sak. Den ena dagen är jag fast besluten att taga hem dem, den följande tvekar jag åter. Delvis kan detta mitt vacklande bero på att alla man frågar här och rådgör med på det bestämdaste, avråda mig från att taga hem dem ännu. Dels på grund av att kriget för vår del inte är slut än, dels för att matfrågan i vinter ter sig brydsam, så här på förhand sett. Att jag då blir alldeles utom mig kan du tänka dig. Själv skulle jag så gärna jag lever vilja ha dem här, alla svårigheter till trots, men skulle det sedan hända något som kom mig att ångra att jag tog hem dem, skulle jag ej förlåta mig själv. Att barnen gärna skulle komma hem är förklarligt och naturligt. Här är deras plats, och dock vore det måhända bäst om vi skulle se tiden an ännu. Så är ju en viktig faktor denna: orkar Faster ha dem någon tid än, ungefär till början – medlet av december? Nu vill jag gärna att du säger just som saken är, jag vet ju att ni har svårt med hjälp och dylikt. Tror du det blir för ansträngande för er, så säg ifrån och då få de resa hem. Skolan börjar här den 1 nov. men då terminen i alla fall blir bara c:a 6 veckor, kan de ju börja från vårterminens början lika väl. Jag har talat med rektor om saken och det går för sig.

Förstår du kära vän, hur ofantligt svårt det är att ha barnen borta, längta efter dem, och dock nödgas medge för sig själv att de tillsvidare ha det bäst där. Jag tror ej människor här skulle avråda från att taga hem dem om de ej hade skäl därtill. Tala med barnen är du snäll, och fråga dem om de förstå mina motiv. De äro ju dock så stora att de kan tänka ett och varje. Säg dem att t.v. alla bekanta barn äro kvar i Sverige.

Skriv till mig snart och tala om vad ni där borta tänka om situationen, främst hur Faster mår och orkar med den börda som två barn är för ett hushåll utan hjälp. Jag vet att det är betungande och tröttsamt. Hälsa barnen så innerligt, jag skriver till dem snart, hälsa alla släktingar och Folke och faster Maria.

Kram till dig själv från din tveksamma och obeslutsamma **36**

Lisbeth

36 Filmtips: Den bästa av mödrar

Den bästa av mödrar handlar om den 9-årige finske pojken Eero, som skickas som krigsbarn till Sverige från det krigsdrabbade Finland under andra världskriget. Filmen skildrar hur Eero slits mellan två länder och två mammor.

Finland, Sverige 2005. Regi: Klaus Härö. 109 minuter.

Filmhandledning finns utgiven av Svenska Filminstitutet. www.sfi.se/zoom

Filmtips: Finska krigsbarn

Ett program producerat av Utbildningsradion som speglar kriget och Sveriges reaktion på det genom krigsbarnens situation. 2005. 30 minuter. Finns att beställa på www.ur.se/ramp/historia3/finland.php

Länktips: <http://terve.rossi.se/>

Här finns omfattande information om krigsbarnens historia och upplevelser.

Helsingfors 4.12.44

Käraste mina ungar.

Tack för era brev, jag fick dem för några dagar sedan, era födelsedagsbeskrivningar var så trevliga att läsa. Jag har nu frågat här på Länsstyrelsen om det finns möjligheter att resa över, men de sade att jag inte skulle få pass. Nu tänker jag försöka ännu en gång, denna gång skriftligt, få se hur det avlöper. Ni få nog vara beredda på att jag ej får komma över, men i varje fall så ordna vi det så att ni kommer hem efter julen, tills terminen börjar i skolan. Till julen skall jag sända ett litet paket, men det blir mycket ynkligt, när det inte finns just annat att köpa än böcker **37**. Men ni vet båda hur gärna jag skulle ge er massor av julklappar. Nu få vi nöja oss med litet och vara glada att vi ej ha det värre än vi ha det. Jag skriver snart igen till er, Gullebarn.

Kära hälsningar och puss på nosen från er mami

Kära Maj-Sofi.

Jag blev djupt bedrövad över budskapet om Rubens död, och förstår att sorgen är stor hos er alla. Vår Herre har ibland sina egna vägar, som vi ej förstå. Jag har skrivit till Karin idag, och för henne är det väl i dessa dagar mycket, mycket svårt. Det var fyra år sedan Eric dog, den 29/11, nästan på dagen fyra år tills Ruben följde efter. Vad skall man skriva, man är ordlös och känner sig så fattig när sorgen kommer, man har intet att ge, inga tröstande ord, bara ett oändligt deltagande. Jag vet så väl hur ensam man blir, hur meningslöst livet syns en. Och ändå lever man vidare – på något sätt.

Acko är i Helsingfors i affärer sedan en vecka tillbaka, och har mycket att göra. Han ser kry ut, men har ändå åldrats en hel del under de senaste svåra åren.

Något resetillstånd fick jag ej, men skall försöka en gång till. Lådan du skrev om har ej kommit än, men jag väntar den denna vecka. Julen blir för mig mycket ensam och ledsam, när barnen är borta. Tant Karin, Axel och jag skall väl äta julmiddag tillsammans, jag tror Acko tänker resa till Mäenala igen till julen. Hälsningar till faster Maria, Folke och till dig själv från din tillg.

Lisbeth

37 Barnböcker: När jag blir stor, Bilderbok för barn. 1944

Buam-bu, Trollet som inte fanns, Vera Källblom. 1945

Nalleresan, Solveig von Schoultz. 1983 (skriven 1944)

Helsingfors 18.12.44

Kära Faster Maria, Maj-Sofi och Folke.

Sänder er alla här mina varmaste önskningar och God jul, och ett gott nytt år, tyvärr fick jag ej tillfälle att komma över till julen, men nu har jag en ansökan inne som torde bli beviljad, åtminstone tycktes myndigheterna där jag lämnade in denna ansökan, tro att det skulle gå. För jag passet, (vilket jag får besked om denna vecka) skulle jag resa omkring 1-3 januari, och som tillståndet troligen gäller 7 dagar skulle återresan ske c:a 10 jan. Men så kommer vi till valutafrågan. Även om jag får köpa min egen tur & returbiljett här, får jag ej köpa barnens åtbiljetter, utan de skola köpas i Sverige och betalas i kronor. Därför ville jag be er vara så snälla och försöka beställa två platser på båt som avgår omkring 10-12 januari, II klass, och då meddela vid beställandet att en vuxen person medföljer. Detta sista lär även behövas, annars få ej barnen resa med båt.

Några kronor från Finlands bank får jag ej, men det var ju att vänta. Tyvärr får jag ej heller köpa, som förut, järnvägsbiljett Stockholm-Nyköping och retur, varför mina resebiljetter inom Sverige bli beroende av er **38**. Det är ledsamt, men ett faktum. Så ligger alltså saken till visavis min resa, men går det att ordna, skulle jag ändå ofantligt gärna fara över och hämta hem barnen.

Tack för det julpaket som Christina Cleve hade med sig hem, det var så innerligt välkommet, och det är med sann njutning jag kammare mitt hår på mornarna, med en kam som alla mina bekanta avundas mig.

Hälsa alla anförvanter och ha det så gott som möjligt i jul, det blir ju inte för er en sådan jul som vanligen genom att även er krets är bruten och Ruben borta. Jag vet det så väl då jag själv upplevat två sådana jular alldeles kort efter varandra **39**. Det är idag två år sedan Sven stupade. Nu är kriget slut, men det blir ändå aldrig mera som det var innan det började – för tusen år sedan **40**.

Tack kära ni för all godhet mot barnen och mig under de tider som gått, det hör till de ljusa minnena och till det som aldrig glömmas **41**.

Kära julhälsningar och, skall vi tro, återseende på nyår. Och tack för Maj-Sofies brev, som kom nyss.

Er tillgivna och tacksamma

Lisbeth

P.S. Om det är möjligt så ring julafton till farmor, tel. 29 802. Paketet har ej kommit än, men det kan dröja många veckor, säger de här.

24/12 –44 Samtal till H-fors kostar 90 öre min. 6 min, 5,40 **42**.

- 38 **Tågtidtabell Stockholm - Nyköping 1944.**
Kopia. Originalen finns på Sveriges järnvägmuseum i Gävle.
- 39 **Julstrutar**
Julpynt från krigsåren dekorerade med bilder av soldater.
Kopia. Originalen finns i Sörmlands museums samlingar.
- 40 Lapplandskriget pågick från hösten 1944 till våren 1945. För att få till stånd en vapenvila med Sovjetunionen var finländarna först tvungna att driva ut tyskarna ur landet. Läs mer på <http://terve.rossi.se>
- 41 **Bok: Finlandssändningar 1940-45**
Maj-Sofie Ahlstrands skrivbok där hon noterat exakt vad hon skickat i paketen till släkten i Finland och vad varorna kostade. Varje gång hon skickat ett paket har hon dessutom sparat kvittot från posten i skrivboken.
Kopia. Originalen finns i Sörmlands museums samlingar.
- 42 Dessa anteckningar är troligtvis gjorda av Maj-Sofie efter att hon fått brevet.

Helsingfors 25.1.45

Kära Faster Maria, Maj-Sofi och Folke.

Äntligen har jag en minut så ledig att jag hinner sitta och skriva. Förlåt dröjsmålet, men tiden har fullkomligt ilat sedan vi kom hem. Resan gick storartat, både tull och annat. Vi hade trevligt sällskap av fyra svenska journalister som reste till Finland för att bekanta sig med faderortsrörelsen ⁴³. Hela tiden var de mycket vänliga mot barnen och mig och jag blev riktigt intervjuad. De var från Skåne och Småland. I Åbo mötte Acko, som bjöd oss på lunch och så fortsatte vi till Helsingfors, dit vi anlände kl. 24, trötta efter den långa resan. Mina föräldrar och Greta mötte, samt min goda vän fru Nylund, vars lilla tös jag hämtade hem. Vi var nog glada alla tre när vi äntligen kom till ro den första natten. Så hade vi välkomstkaffe på söndag och bjöd på svensk tårta och kaka ⁴⁴. Jag har haft utställning av allt som barnen fått, och allt har blivit så beundrat. Det ser ganska stökigt ut fortfarande, ty mina skåp och lådor vill ej förslå för den rikedom av kläder, som vi nu har. Jag har även kunnat dela med mig till föräldrarna av tvålen och så fick mamma av faster Agnes strumpor och hon ber att få tacka genom mig så hjärtligt.

På kontoret väntade en väldig massa arbete, som jag nu fått taga igen på extra tid, vilket gjort att den tid jag kunnat ägna åt att ordna upp här hemma, blivit mycket kringskuren. Men det ger sig nog snart bara jag får en vecka på mig ännu. Jag hade ökat i Sverige 4 kilo, vilket med glädje noterades här hemma. Några matbekymmer ha vi ej haft än tack vare licenspaketet och det paket som kom dagen innan jag for till Sverige. Det blev så bråttom i Sthlm vid tullen, Ragnar mötte vid skeppsbron, Torsten var vid Centralen då vi tog ut vårt bagage, och han följde oss till tullen. Även Elsa var med, men de fick ej gå in i tullen denna gång, och då jag ville gå ut för att ge Ragnar hans 20 kronor fick jag ej tillåtelse. Sedan försökte jag ytterligare få tag i dem, men det gick ej, så jag sitter här nu med hans 20 kronor i min väska fortfarande ⁴⁵. Men någon gång kommer jag nog över igen.

Barnen gå i skolan, men jag har måst skaffa dem en lärare som läser extra finska med dem två ggr. per vecka, annars skulle de ej klara grammatiken.

Tusen tack kära faster och ni alla tre för att ni tog så god vård om barnen och var så förtjusande mot mig. Hälsa alla, jag skriver till Ellen Larsson och farbror Anders och Sjösas så snart tiden medger. Men krama dem från mig, och tusen tack och kära hälsningar till er själva, från er tillgivna.

Lisbeth

Hälsa även snälla Emmy.

- 43 Fadderortsrörelsen var en form av hjälpverksamhet till förmån för Finland som startade under vinterkriget, 1939-40, då svenska kommuner började "adoptera" finländska kommuner för att bistå dem vid återuppbyggnaden. Vid årsskiftet 1945-46 hade Finlands alla kommuner adopterats av stödorter och erhållit betydande materiell hjälp till bl a barn- och ungdom.

Sörmlands fadderorter är följande:

Eskilstuna – Jyväskylä

Flen – Kuusjoki

Katrineholm – Salo

Nyköping – Iisalmi

Oxelösund – Karkkila

Strängnäs – Kisko

Vingåker – Kiikala

- 44 **Bok: Modern bakning, Marabous handbok i bakpulverbak**, Göteborg, 1945

- 45 **Väska med börs, mynt och sedlar.**

Den ena tian är av 1890 års modell och den andra av 1942 års modell.

På CD:n Minnesboxen 1940 finns ett inslag om hur den nya tian vållade debatt (spår 14).

Helsingfors 1.4.45

Kära faster, tant och farbror!

Tack så "rysligt" mycket för lådan. Vi fick den dagen före långfredagen. Vi ha ätit köttfärs idag och igår. Den är så god. Vi blevo så glada över påskäggen som tant Ellen skickade oss. Baskern passade precis. Den går så bra med den röda jackan. Igår var jag hos farmor.

Långfredagen var det Kurt här. Vi hade en liten namnsdagsbjudning för den unge mannen. Er kaka är underbar, jag fick just en bit.

När vi får så lite gas här är det svårt att baka. Därför får man föra ingredienser (utom mjölk) till bagerierna **46**. Om två dagar får man färskt bröd. Även tårter och kakor, bakelser o. småbröd får man bakat på detta änklade sätt. Fast det kostar ju också. Nu vet jag inte vad jag skall skriva om. Hjärtliga hälsningar

Ulla-Christina

Kära faster, farbror och tant!

Tack för paketet. Vi ha inga läxor under Påsklovet. Vi åt ägg till påsken och jag målade mitt till en fasansfull gubbe som hade skgägg.

Vi ska strax gå på en bio som: Spionge i tokyo **47**. Hälsa tant ällen och farbror jon från mig med hjärtligt tack för Påskägget från **48**

Kurt

**46 Ingredienser: Sockerpåse
Bakpulverburk
Vaniljsockerburk**

47 Filmjournalen

48 Kurt är 10 år när han skriver detta, därav stavningen.

Nyårsdagen 1949

Käraste Maj-Sofi.

Tusen tack för paketet, det kom i tid och innehållet gladde oss så mycket. Men kära vän, Du skulle inte ha sänt så mycket, det hade varit mer än nog med strumporna till Ulla och mig och de präktiga underkläderna och byxorna till Kurt. Men nog var ju allting gott, jag menar bara att jag vet att ni inte alls har så mycket av det goda mera, medan vi däremot klarar oss fint med maten. Från nyåret får vi t.o.m. första gången sedan 1940 1/2 liter mjölk per person, vi vuxna, barnens ranson blir oförändrad, 6 dl. per dag. Vi vuxna tycker vi kan börja bada i mjölk nu, vana som vi äro i åtta år med stundom ingen mjölk alls, men maximum 2 dl. Vi närmar oss normala tider. Första gången på 9 år var det också vi hade affärsfönstren upplysta veckan före jul. Vi ha ej ens fått ha vanligt elektriskt ljus i skyltfönstren sedan 1939, och det var en sällsam syn att plötsligt kunna se alla dessa varor belysta av vanliga lampor. Det var högtidligt, må du tro, om vi gick man ur huse och bara tittade på allt de skyltade med. Förresten har det ej funnit något att skylta med under krigsåren, men nu finns det varor av många slag. Du kan säkert ej förstå hur vi kände det, som i nio långa år aldrig sett ett enda butiksfönster upplyst. Det var festligt och folk gick omkring och bara såg på allt ljuset, och ögonen blev runda och blanka på både stora och små. Även neonljus ha vi fått tillbaka sedan söndag före jul, först bara några reklamljus, sedan varje dag fler och fler. Det är en ljusfest, en verklig ljusets återkomst.

Vi ha idag varit resta till Hyvinge, till Axel och hans fru, och besett deras hem, de hade det riktigt trevligt, men rätt kallt på grund av golvdrag. Julen firade vi här i Helsingfors, alla utom Inez, som sin vana trogen julade i Tammerfors hos moster Elsa, men även hon var bara tre dagar borta. Vi åt juldag hos Farmor, och gick sedan som vi brukar upp till oss, där den tända granen, kaffe och julklappar väntade. Vi ha t.o.m. fått köpa ljus i år hur mycket som helst, och alla människor har riktigt frossat i julljus. Axel och Reine var hela julhelgen här, och som Farmors nya inackordent rest hem, hade hon plats för dem.

Nu börjar bokslutstiden hos oss på firman och jag kommer att vara som i en mardröm tills det är klart, men man vet ju att det ofrånkomligt hör ihop med årsskiftet. Tyvärr är min kondition långt ifrån bra, låg igen kort föra jul i feber och har fortfarande hosta, dessutom har jag ingen aptit, men det beror väl på det eländiga vädret, bara dimma, regn och ibland snöslask, men ingen riktig vinter, som ju vore bra mycket hälsosammare.

Nu blir det bara plats för ett hjärtligt gott nytt år från

Lisbeth och barnen

Några sätt att gå vidare

Sörmlands museums föremålsmagasin.

För ev. visning, kontakta Gudrun Anselm, tfn: 0155 - 24 57 15

Film i Sörmland.

Film i Sörmland har ett stort urval filmer som behandlar andra världskriget och förintelsen. Kontakta filmkonsulent Gunnel Nelzén, tfn: 0155 – 24 57 89

Filmtips

Den bästa av mödrar

Den bästa av mödrar handlar om den 9-årige finske pojken Eero, som skickas som krigsbarn till Sverige från det krigsdrabbade Finland under andra världskriget. Filmen skildrar hur Eero slits mellan två länder och två mammor. Finland, Sverige 2005. Regi: Klaus Härö. 109 minuter. Filmhandledning finns utgiven av Svenska Filminstitutet. www.sfi.se/zoom

Finska krigsbarn

Ett program producerat av Utbildningsradion som speglar kriget och Sveriges reaktion på det genom krigsbarnens situation. 2005. 30 minuter. Finns att beställa på www.ur.se/ramp/historia3/finland.php

Vägen till Rukajärvi

Filmen berättar om en cykelpatrull och dess öden under fortsättningskrigets första dagar. Finland 1999. Regi: Olle Saarela. 122 minuter. Filmhandledning finns på www.koulukino.net

Okänd soldat

Om en kulspruteplutons öden under fortsättningskriget. Finland 1955. Regi Edvin Laine, 169 minuter. Finland 1985. Regi Rauni Mollberg, 187 minuter.

Boktips

Okänd soldat

Om en kulspruteplutons öden under fortsättningskriget. Väinö Linna. 1954

Länktips

<http://terve.rossi.se/>

Här finns omfattande information om krigsbarnens historia och deras upplevelser. Här finns också information om andra världskriget och Finlands del i det.

www.skolverket.se/skolutveckling/itiskolan/kolla_kallan/kallkritik/

När man arbetar med så väl autentiskt källmaterial som andrahandskällor, böcker, internetsidor eller filmer, är det viktigt att fundera över dess trovärdighet. Vad är sant, eller åtminstone sannolikt? Vem är källan och till vem riktar den sig samt i vilket syfte? Kan källan vara påverkad av någon? osv

www.rb.se

www.migrationsverket.se

Även idag flyr barn undan krig i sina hemländer. På Rädda barnens och migrationsverkets hemsidor kan man läsa om hur flyktingbarn kan få hjälp och stöd, vilka rättigheter barn har och vad som görs för att hjälpa flyktingbarn.

www.svefor.se

Sverige och förintelsen. Här finns tre tidslinjer som beskriver förintelsens förlopp och vad som hände i Sverige. Det stora händelseförloppet kompletteras av en tredje tidslinje bestående av personliga berättelser i relation till temat. Det kan vara en dagboksanteckning, ett fotografi eller en intervju med någon som varit med. Även klasser kan bidra.

